TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
19 20

Google scholar

PubMed MEDLINE
NIH U.S. National Library of Medicine National Institutes of Health
Advancing Health Through Knowledge

- 14.00.00 - Tibbiyot fanlari;
- 14.00.01 - Akusherlik va ginekologiya;
- 14.00.02 - Morfologiya;
- 14.00.03 - Endokrinologiya;
- 14.00.04 - Otorinolaringologiya;
- 14.00.05 - Ichki kasalliklar;
- 14.00.06 - Kardiologiya;
- 14.00.07 - Gigiena;
- 14.00.08 - Oftal'mologiya;
- 14.00.09 - Pediatriya;
- 14.00.10 - Yuqumli kasalliklar;
- 14.00.11 - Dermatologiya va venerologiya;
- 14.00.12 - Tibbiy reabilitologiya;
- 14.00.13 - Nevrologiya;
- 14.00.14 - Onkologiya;
- 14.00.15 - Patologik anatomiya;
- 14.00.16 - Normal va patologik fiziologiya;
- 14.00.17 - Farmakologiya va klinik farmakologiya;
- 14.00.18 - Psixiatriya va narkologiya;
- 14.00.19 - Klinik radiologiya;
- 14.00.20 - Tibbiy genetika;
- 14.00.21 - Stomatologiya;
- 14.00.22 - Travmatologiya va ortopediya;
- 14.00.23 - Hamshiralik ishini tashkil etish;
- 14.00.24 - Sud tibbiyoti;
- 14.00.27 - Xirurgiya;
- 14.00.28 - Neyroxirurgiya;
- 14.00.41 - Xalq tabobati;
- 14.00.35 - Bolalar xirurgiyasi;
- 14.00.34 - Yurak-qon tomir xirurgiyasi

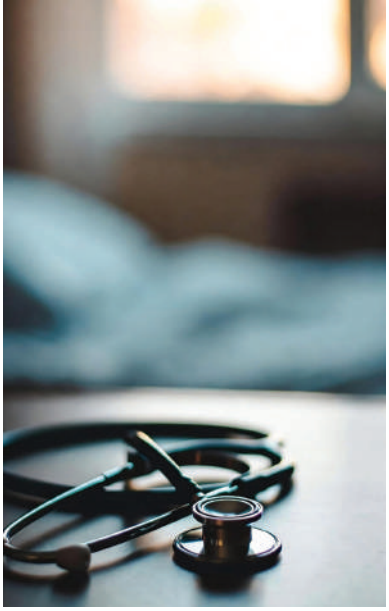
№10-SON

2026-yil, oktabr

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz

https://t.me/tibbbiyot_2100

Litsenziya raqami: №745444

Tahrir hay’ati a’zolari:

BOSH MUHARRIR:
Shuhrat Baymuradov Abdujalilovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI:
Iminov Komiljon Odiljonovich
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori

“Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali 29.04.2025-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669801 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Litsenziya raqami: №745444.

Tahrir hay’ati a’zolari:

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich
Texnika fanlari doktori (DSc), professor

Ishanqulov Artiqboy Eshboyevich
Biologiya fanlari doktori (DSc), professor

Otamuradov Furqat Abdukarimovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent.

Shuxrat Jumayevich Teshayev
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Oral Aminovna Ataniyazova
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Jalolova Feruza Maxamatjanovna
Tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (DSc), dotsent

Uraqov Shokir Ulashovich
tibbiyot fanlari doktori doktori (DSc)

Aripkhodjaeva Shakhzoda
resident doctor in national medical center

"TIBBIYOT TA’LIMI VA INNOVATSIYALARI"
ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2024-yil 9-oktabrdan boshlab c-5669651 raqami ostida rasmiy ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Murojaat uchun telefon:
+998 97 748 70 03
Email: @munis_sm

MUNDARIJA

KARDIORENAL SAMARADORLIK NUQTAI NAZARIDAN FINERENON VA EPLERENONNING CHAP QORINCHA OTISH FRAKSIYASI SAQLANGAN YURAK YETISHMOVCHILIGI BEMORLARIDAGI QIYOSIY BAHOLANISHI 21
Qodirova Guljahon Ramozonovna, Tursunova Laylo Dilshatovna

GIPERSPEKTRAL TASVIRLARNI TASNIFLASHDA FAZOVIY SIZIB CHIQISH NIMANI O‘LCHAYDI? YAQINLIK, KO‘RILMAGAN SINFLAR VA SINFLAR TARKIBIGA AJRATISH 27
Tuxtamurodov Nozir Ulmas o‘g‘li

DIABETIK PANJA SINDROMINING JARROHLIK ASORATLARINI DAVOLASHDA YANGI YONDASHUVLAR 34
Akmaljon Olimov

FARG‘ONA VODIYSI SHAROITIDA GERIATRIK YOSHDAGI BEMORLARDA O‘PKA VA EKSTRAPULMONAL SILNING KLINIK-EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI (2020–2025) 40
Maxsumova Dinora Kamolovna, Zuhriddin Salohiddinovich Salohiddinov

ANTIBIOTIKLARGA CHIDAMLI BAKTERIYALAR: ZAMONAVIY TIBBIYOT MUAMMOSI 46
Abdisamatova Sarviniso Adisamatovna

EFFECTIVENESS OF TREATMENTS FOR CORONARY ARTERY DISEASE 50
Alfiya S. Shamsiddinova, Xursandbek A. Ergashaliyev, O‘g‘iloy M. Umaraliyeva, Ibrokhimjon M. Xursanov

KARDIORENAL SINDROMDA GENETIK VA EPIGENETIK DETERMINANTLAR HAMDA OQSIL BIOMARKERLAR PANELI: INTEGRATSION DIAGNOSTIK YONDASHUV 55
Korakulova Zilola Tilovmurodovna, Tursunkulov Ortikali, Ahmedova Umida Maxmudovna

ANDIJON VILOYATI AYOLLAR POPULYATSIYADA QALQONSIMON BEZ PATOLOGIYALARI FONIDA SUT BEZI SARATON VA SARATON OLDI HOLATLARINI UCHRASH CHASTOTASI 65
Mahmudjonova Sayyoraxon Shavkatbek qizi

SURUNKALI TROMBOEMBOLIK O‘PKA GIPERTENZIYASI: PATOGENEZDAN DAVOLASH STRATEGIYASINI TANLASHGACHA 70
Sunnatova Gulbahor Ismatovna, Tashinova Laylo Xolmurodovna, Ergasheva Nigora Utkurovna, Xolmirzayev Baxtiyor Turgunovich

TISH OLINGANDAN KEYIN PRP QO‘LLASHNING KLINIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH 77
Muqimov Odiljon Axmadjonovich, Urinova Gulnoza Shuxrat qizi

TISH PROTEZLARI, JAG‘ MODELLARI VA JARROHLIK SHABLONLARINI YARATISHDA 3D-BOSMADAN FOYDALANISH 84
Abduganiyeva Shaxista Xodjiyevna, Axmedov Lutfullo

SPORTCHILARDA KORONAR ARTERIYA KASALLIGINI YENGIL SUN’IY INTELLEKT YORDAMIDA ERTA ANIQLASH 89
Muksimova Shahnoza Shamuhitovna, Umirzakova Sabina Totlibayevna, Isxakova Nargiza Patxillayevna

ИЗУЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИКРОТОКОВОЙ ТЕРАПИИ В КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКОГО ГЕНЕРАЛИЗОВАННОГО ПАРОДОНТИТА У ПАЦИЕНТОВ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА 103
Меджидов Меджид Нисрединович, Кафаров Ризван Тельманович, Тешабоев Мухаммадяхё Гуломкодирович, Рахматуллаев Азизбек Ахмадулло угли

ОТДАЛЁННЫЕ ОСЛОЖНЕНИЯ НЕКРОТИЧЕСКОГО ЭНТЕРОКОЛИТА НОВОРОЖДЁННЫХ ПРИ ПРИКРЫТОЙ ПЕРФОРАЦИИ УЧАСТКА ПОПЕРЕЧНОЙ ОБОДОЧНОЙ КИШКИ 122
Хамраев Абдурашид Журакулович, Акмалова Юлдуз Илхомовна, Каримов Итиёр Музаффарович

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ХИРУРГИИ СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И УСЛОВИЯ КЛИНИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ 132
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
РЕЗУЛЬТАТЫ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ ВРОЖДЕННОГО ВЫВИХА БЕДРА У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА 139
Файзиматов Музаффар Азамович
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РЕКОНСТРУКТИВНЫМ ОПЕРАЦИЯМ ВЕРХНЕЙ И НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ 144
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ZRR VA AUTIZMLI BOLALARDA KOGNITIV-FUNKSIONAL REABILITATSIYADA MONTESSORI METODIKASINING O‘RNI 152
Odilbekova Hurliqo, Kimsanboyeva Odina, Jahonboyeva Dilorom, Majidova Yoqutxon Nabievna
ОТ ВАЛИДИРОВАННОЙ ЦИФРОВОЙ ПЛАТФОРМЫ ДЛЯ ОРТОГНАТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ К БИОМЕХАНИЧЕСКОМУ МОДЕЛИРОВАНИЮ В РЕАЛЬНОМ ВРЕМЕНИ ПЕРСПЕКТИВЫ ГИБРИДНОГО РАСШИРЕНИЯ PINN И FEA ДЛЯ ЗУБОЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ 158
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ В АСПЕКТЕ ОНКОЛОГИЧЕСКОЙ НАСТОРОЖЕННОСТИ: СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ЭТИОЛОГИИ, ПАТОГЕНЕЗА И ДИАГНОСТИКИ 164
Набиева Шохсанам Кахрамон кизи
SUBATROFIK RINITDA BURUN SHILLIQ QAVATINING KLINIK-FUNKSIONAL VA MIKROBIOLOGIK HOLATINI KOMPLEKS BAHOLASH ASOSIDA MAHALLIY TERAPIYANI TAKOMILLASHTIRISH 169
Yashnarova Lobar Eldor qizi
BOLALARDA NUTQ RIVOJLANISHI BUZILISHLARINI KORREKSIYALASHDA FORBRAIN QURILMASINING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 173
Kimsanboyeva Odina Kozimovna, Odilbekova Hurliqo Ilhomovna, Jahonboyeva Dilorom Vohidjonovna, Huseynova Nadira Turgunovna
SURUNKALI BUYRAK KASALLIGINING DIALIZ BOSQICHIDAGI BEMORLARDA NOS3 GENI T786C POLIMORFIZMINING YURAK-QON TOMIR ASORATLARI BILAN BOG‘LIQLIGI 178
Eshmetova Sabohat Ilxomovna
Jabbarov Ozimboy Otaxonovich
Tursunova Laylo Dilshatovna
BOLALARDA YUQORI NAFAS YO‘LLARI TORAYISHI BILAN BOG‘LIQ DISTAL OKKLYUZIYANI DAVOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH 185
Tosheva Orzigul Karim qizi
НЕЙРОМЫШЕЧНАЯ ДИСФУНКЦИЯ И БОЛЕВОЙ СИНДРОМ ПРИ ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТИ ЗУБОВ: ОЦЕНКА И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ЗУБНЫХ РЯДОВ 189
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Мухамедсаидова Ирода Абдувахоб кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна
BOSH MIYA QON AYLANISHINING O‘TKIR BUZILISHIDA BRONX - O‘PKA TIZIMI ASORATLARI RIVOJLANISHINING KLINIK–PATOGENETIK XUSUSIYATLARI 197
Ikromova Mufazzal Abdurashidovna
СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ФАРМАКОЛОГИЧЕСКИХ СВОЙСТВАХ И МЕХАНИЗМАХ ДЕЙСТВИЯ АДАПТОГЕННЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ 201
Ганиева Динара Шарофидиновна

CHAYNOV TISHLARI OKKLYUZION YUZASINING RAQAMLI 3D-MORFOMETRIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING OKKLYUZION BALANSI HAMDA CHAYNASH FUNKSIYASI BILAN BOG‘LIQLIGI 209
Abdumutalipova Muborak Abdurashid qizi
Rizayeva Sevara Mirgulyamovna

DEVELOPMENT OF A SET OF INNOVATIVE PREVENTIVE MEASURES AIMED AT PREVENTING DISEASES OF HARD DENTAL TISSUES IN CHILDREN, TAKING INTO ACCOUNT THEIR AGE-RELATED CHARACTERISTICS BASED ON CLINICAL AND DIAGNOSTIC CRITERIA 215
Buriyeva N. A.

BOLALARDA GIPERTROFIK GINGIVITNI DAVOLASH SAMARADORLIGINI KLINIK VA PERIODONTAL INDEKSLAR ASOSIDA BAHOLASH 219
Eshimova Sayyora Tursunovna

RAS BO‘LGAN BOLALARDA KOGNITIV BUZILISHLARNI KORREKSIYALASHDA MIKROTOKLI REFLEKSOTERAPIYANING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 226
Jahonboyeva D.V
Odilbekova H.I
Kimsanboyeva O.K

BARIATRIK JARROHLIK AMALIYOTI O‘TKAZGAN BEMORLARDA PSIXOLOGIK REGRESS SHAKLLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 232
Kuchkarov Humoyun Nurali o‘g‘li
Yadgarova Nargiza Fahriddinovna

COMORBIDITY PATTERNS AND THEIR ASSOCIATION WITH GALLSTONE DISEASE IN THE ELDERLY POPULATION: (A POPULATION-BASED STUDY IN THE FERGANA VALLEY, UZBEKISTAN) 239
Usmonov Xusniddin Qutbidinovich
Salakhidinov Sarvarjon Zaynabidinovich

ВЛИЯНИЕ ТРАВМ КОЛЕННОГО СУСТАВА НА ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЫ ФУТБОЛИСТОВ: АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РИСКА, ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАБИЛИТАЦИИ И МЕР ПРОФИЛАКТИКИ ПОВТОРНЫХ ПОВРЕЖДЕНИЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 250
Анваров Абдуманнон Абдурахмонович
Бурханова Гулноза Лутфиллоевна
Исакулов Элдор Кулдошович
Бобобекова Умида Кувондиковна
Ким Вероника Александровна
Анварова Малика Абдурахмоновна

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В СИСТЕМЕПРОТИВОТУБЕРКУЛЕЗНОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ПОД ВЛИЯНИЕМ ФИНАНСИРУЕМЫХ ИЗ ВНЕШНИХ ИСТОЧНИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ 257
Рустамов Уктам Мардонкулович

КОРРЕЛЯЦИОННЫЙ АНАЛИЗ КЛИНИКО-НЕВРОЛОГИЧЕСКИХ, НЕЙРОВИЗУАЛИЗАЦИОННЫХ, НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ЛАБОРАТОРНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПОДРОСТКОВ С ДЦП В ПОЗДНЕЙ РЕЗИДУАЛЬНОЙ СТАДИИ 262
Эргашева Мафтуна Озодовна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДОЛИХОСИГМЫ ПРИ ХРОНИЧЕСКОМ ЗАПОРЕ У ДЕТЕЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 266
Тошпўлатов Бехзод Бахтиёржон угли
Мирзакаримов Бахромжон Халимжонович
Тошпулатова Нигора Комолиддин кизи

AYOLLARDA O‘Z JONIGA QASD QILISH HOLATLARINING SUD-TIBBIY AHAMIYATI 274
Eliyeva M.F.

КЛИНИКО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ КРИТЕРИИ ВЫБОРА КОНСТРУКЦИИ, МАТЕРИАЛА И ПРОТОКОЛА ФИКСАЦИИ ВКЛАДОК 280
Азимджанова Феруза Абдурашидовна

УРОВНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФЕКЦИОННО-ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЧЕЛЮСТЕЙ И ОКРУЖАЮЩИХ МЯГКИХ ТКАНЕЙ 286
Азимов Мухаммаджон Исмоилович
Кулматов Тимур Мухидди угли
Азимов Азиз Мухаммаджанович

ПРОФИЛАКТИКА АЛЛЕРГИИ У ДЕТЕЙ ИЗ ГРУПП РИСКА 292
Деворова Марифат Бакиевна

АЛГОРИТМ УСТАНОВКИ ПОРИСТЫХ ИНДИВИДУАЛЬНО ИЗГОТОВЛЕННЫХ ТИТАНОВЫХ ИМПЛАНТАТОВ 296
Каримов Шохрух Илхом угли

К ВОПРОСУ ХИРУРГИЧЕСКОЙ И ОРТОПЕДИ-ЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИЯ БОЛЬНЫХ С СОЧЕ-ТАННЫМИ ТРАВМАМИ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ 300
Каршиев Ш. Г.
Муратбаев А. Б
Базаров Б. Б
Гофуров А.Ш.

АНАЛИЗ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ТЕСТИРОВАНИЯ С ПОСЛЕДУЮЩЕЙ КОРРЕЛЯЦИЕЙ РЕЗУЛЬТАТОВ КОГНИТИВНЫХ ВЫЗВАННЫХ ПОТЕНЦИАЛОВ ГОЛОВНОГО МОЗГА И КЛИНИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПАЦИЕНТОВ С АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПОТЕНЗИЕЙ МОЛОДОГО ВОЗРАСТА 304
М. М. Мамурова
А. Т. Джурабекова

РОЛЬ ВИТАМИНА D В ПРОФИЛАКТИКЕ ПЕРИИМПЛАНТНЫХ ОСЛОЖНЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С АБДОМИНАЛЬНЫМ ХИРУРГИЧЕСКИМ АНАМНЕЗОМ 309
Мирзаев Абдукодир Рустамович
Пулатов Ашраф Илхомович
Мирзаева Ольга Александровна

ЭХОГРАФИЧЕСКАЯ АНАТОМИЯ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ У ЗДОРОВЫХ ДЕТЕЙ КАК НОРМАТИВНАЯ ОСНОВА УЛЬТРАЗВУКОВОЙ ДИАГНОСТИКИ ТРАВМ 314
Назарова Нигина Асрол кизи

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ТРАВМАТИЧЕСКИМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛИЦЕВОГО НЕРВА НА ФОНЕ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ ЛИЦА И ЧЕЛЮСТЕЙ 320
Шомуродов Кахрамон Эркинович
Нормаматов Алишер Рузи угли

ОСОБЕННОСТИ ПОСТКОВИДНОГО СИНДРОМА У ПАЦИЕНТОВ С COVID-19-АССОЦИИРОВАННОЙ ПНЕВМОНИЕЙ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ НАРУШЕНИЯХ УГЛЕВОДНОГО ОБМЕНА: РЕЗУЛЬТАТЫ 24-МЕСЯЧНОГО НАБЛЮДЕНИЯ 324
Тилляшайхова Ирода Мирзагалеб кизи

КЛИНИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И СТЕПЕНИ ТЯЖЕСТИ РАССТРОЙСТВ У ДЕТЕЙ С РАССТРОЙСТВАМИ АУТИСТИЧЕСКОГО СПЕКТРА 330
Тургунбаев Анвар Узакбаевич
Очилов Улугбека Усманович

МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЙ ПОДХОД К УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ РИНОПЛАСТИКИ У ПАЦИЕНТОВ С ВРОЖДЕННЫМИ РАСЩЕЛИНАМИ ГУБЫ 335
Бекмурадова Чарос Юсуфовна
Кодиров Элбек Мияссарович
Пулатов Ашраф Илхомович
Хасанов Шухрат Махмудович

GEMORRAGIK INSULTDAN VAFOT ETGAN BEMORLAR BUYRAK USTI BEZI PO‘STLOQ QAVATI ZONALARINING MORFOMETRIK TAHLILI 340
Ergashev Obidjon Odilovich
Mo‘ydinov Javlon Ibrohimovich

TAJRIBAVIY GIPERXOLESTERINEMIYADA BOSH MIYADAGI MORFOLOGIK O‘ZGARISHLARNI O‘RGANISH 346
Vohidov Bekzod Rafiq o‘g‘li

ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГЕМОДИНАМИКИ У ПАЦИЕНТОВ С СИСТЕМНОЙ СКЛЕРОДЕРМИЕЙ И ИНТЕРСТИЦИАЛЬНЫМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛЁГКИХ 350
Бабамурадова Заррина Бахтияровна
Касимова Бахора Саидовна
Ашурова Мафтуна Ойбековна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ НЕЙРОГУМОРАЛЬНЫХ НАРУШЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ И МЕТАБОЛИЧЕСКИ АССОЦИИРОВАННОЙ ЖИРОВОЙ БОЛЕЗНЬЮ ПЕЧЕНИ 361
Наргиза Бахтиёровна Хайдарова

МЕТОДИКА КЛИНИЧЕСКОГО И ЦИФРОВОГО ОБСЛЕДОВАНИЯ ПАЦИЕНТОВ С ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТЬЮ ЗУБОВ 367
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна

BACHADON BO‘YNI SARATONINI ERTA TASHXISLASHDA HPV TESTI VA SITOLOGIK TEKSHIRUVNING DIAGNOSTIK SAMARADORLIGI 374
Akbarova Maftuna Adhamjon qizi

YO‘LDOSHDA QON AYLANISHI PATOLOGIYASINING GEMATOLOGIK VA PATOMORFOLOGIK JIHATLARI VA ULARNING PERINATAL ASORATLARNI OLDINI OLISHDAGI AHAMIYATI 379
Ergasheva Dilyoraxon Islomjon qizi

ANDIJON VILOYATI MISOLIDA OIV INFEKSIYASI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA ANTIRETROVIRUS TERAPIYANING UZOQ MUDDATLI NATIJALARI 383
G‘afforov Husanboy Abdulmutallibovich
Fayzullayeva Dilfuza Baxodirovna

ENDOKRIN-METABOLIK PATOLOGIYALARDA KLINIK-BIOKIMYOVIY BIOMARKERLAR ASOSIDA INDIVIDUAL XAVFNI STRATIFIKATSIYA QILISH MODELINI ISHLAB CHIQISH 389
G‘afforova Aziza Kamol qizi

SULFOPARINNING O‘TKIR VA 90 KUNLIK PERORAL TOKSIKOLOGIK KO‘RSATKICHLARINI EKSPERIMENTAL BAHOLASH 393
Go‘zalxon Qutlikova Maxammadjonovna
Minavarov Rasuljon Anvarovich
Muxtorov Boburbek Otabek o‘g‘li
Mamajanov Taxirjon Gapirjonovich
Vahobov Hikmatillo Bahodirjon o‘g‘li

CHANGES IN ANXIETY, EATING BEHAVIOR, AND BODY IMAGE AFTER BARIATRIC SURGERY....403
Kuchkarov Humoyun Nuralievich
Yadgarova Nargiza Fahritdinovna

FERTIL YOSHDAGI AYOLLAR POPULYATSIYASIDA SUT BEZI SARATONI VA SARATON OLDI KASALLIKLARINI ERTA TASHXISLASH, OLDINI OLISH VA DAVOLASHDA ZAMONAVIY KOMPLEKS TEKSHIRUVLAR....409
Rasulova Dilfuzaxon Komiljon qizi

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIDA ANTIKOAGULYANT PREPARATLARNING SAMARADORLIGI VA GEMORRAGIK ASORATLAR XAVFI....415
Raximova Dilorom Orifjonovna
Rustamov Ibrahim Xudoyberdiyevich
Nurmatov Shavkat Ubaydullayevich

ТРЕНИРУЕМОСТЬ РЕГУЛЯТОРНОГО КОМПОНЕНТА ЭМПАТИИ: МЕТААНАЛИТИЧЕСКИЕ ДАННЫЕ И ГИПОТЕЗЫ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПРОВЕРКИ....419
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна
Фозилбеков Рузикул Анаркулович

ОПОРНЫЕ ТОЧКИ РЕАБИЛИТАЦИИ МЕХАНИЗМОВ ЭМПАТИИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ: НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ И ПОЗИТИВНЫЕ ЭФФЕКТЫ....427
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна

YOSHLAR ORASIDA ARTERIAL GIPERTENZIYA: XAVF OMILLARI, ERTA ANIQLASH VA PROFILAKTIKA....438
Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Muzaffarov Jahongir Shavkat o‘g‘li

YOSHLAR ORASIDA ARTERIAL GIPERTENZIYA: XAVF OMILLARI, ERTA ANIQLASH VA PROFILAKTIKA

Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Alfraganus universiteti, davolash ishi yo‘nalishi, 305-guruh

Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Alfraganus universiteti, davolash ishi yo‘nalishi, 305-guruh

Muzaffarov Jahongir Shavkat o‘g‘li
Alfraganus universiteti, ichki kasalliklar kafedrasi, tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar orasida arterial gipertenziyaning tarqalishi (prevalensi), asosiy xavf omillari, erta aniqlash usullari va profilaktika chora-tadbirlari ilmiy adabiyotlar tahlili asosida yoritilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda yoshlar orasida arterial gipertenziya chastotasi sezilarli darajada oshib bormoqda. Bu holat semizlik, kamharakat turmush tarzi, tuz iste’molining yuqoriligi, psixoemotsional stress, gipodinamiya va genetik moyillik kabi omillar bilan chambarchas bog‘liq. Yoshlarda gipertenziya ko‘pincha simptomsiz kechadi, bu esa o‘z vaqtida tashxis qo‘yilishini qiyinlashtiradi. Maqolada erta skrining, gender jihatlarini hisobga olgan profilaktika strategiyalari va sog‘lom turmush tarzini shakllantirishning ahamiyati ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: arterial gipertenziya, yoshlar, xavf omillari, erta aniqlash, profilaktika, skrining, semizlik, gipodinamiya.

Annotation: This article examines the prevalence of arterial hypertension among young people, its main risk factors, early detection methods, and preventive measures based on a review of the scientific literature. Studies indicate that the prevalence of arterial hypertension among young people has increased significantly in recent years. This trend is closely associated with factors such as obesity, a sedentary lifestyle, high salt intake, psycho-emotional stress, physical inactivity, and genetic predisposition. Hypertension in young people is often asymptomatic, making timely diagnosis difficult. The article emphasizes the importance of early screening, preventive strategies that take gender-related factors into account, and the promotion of a healthy lifestyle.

Keywords: arterial hypertension, young people, risk factors, early detection, prevention, screening, obesity, physical inactivity.

Аннотация: В данной статье на основе анализа научной литературы рассматриваются распространённость артериальной гипертензии среди молодёжи, основные факторы риска, методы раннего выявления и профилактические мероприятия. Исследования показывают, что в последние годы распространённость артериальной гипертензии среди молодёжи значительно увеличивается. Данная тенденция тесно связана с такими факторами, как ожирение, малоподвижный образ жизни, избыточное потребление соли, психоэмоциональный стресс, гиподинамия и генетическая предрасположенность. Артериальная гипертензия у молодых людей часто протекает бессимптомно, что затрудняет своевременную диагностику. В статье подчёркивается важность раннего скрининга, профилактических стратегий с учётом гендерных аспектов и формирования здорового образа жизни.

Ключевые слова: артериальная гипертензия, молодёжь, факторы риска, раннее выявление, профилактика, скрининг, ожирение, гиподинамия.

KIRISH

Arterial gipertenziya an’anaviy ravishda o‘rta va keksa yoshdagi aholining muammosi sifatida qabul qilib kelingan. Biroq so‘nggi ikki o‘n yillikda epidemiologik ma’lumotlar yoshlar va o‘smirlar orasida ham qon bosimining ko‘tarilishi chastotasi oshib borayotganini ko‘rsatmoqda. Bu holat jiddiy jamoat salomatligi muammosiga aylanmoqda, chunki erta yoshda boshlangan gipertenziya umrbod yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi

va erta nogironlik hamda o‘limga olib kelishi mumkin. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, dunyoda 1,28 milliarddan ortiq odam yuqori qon bosimidan aziyat chekmoqda, bunda birinchi marta tashxis qo‘yilgan holatlarning sezilarli qismi 25 yoshgacha bo‘lgan shaxslarga to‘g‘ri keladi. O‘smirlar va yoshlar populyatsiyasida gipertenziv buzilishlar chastotasi 10 foizdan 30 foizgacha baholanadi, bu esa pregipertenziya va barqaror shakllarni o‘z ichiga oladi. O‘zbekiston demografik jihatdan yosh mamlakat hisoblanadi: aholining taxminan 9,5 millioni, ya’ni har to‘rtinchi fuqaro 14 yoshdan 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlardir.

Har yili mamlakatda taxminan 270 ming nafar yosh oila tuziladi. Bunday demografik tuzilish yoshlar salomatligini muhofaza qilish masalasini strategik ahamiyatga ega vazifaga aylantiradi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 20-apreldagi «Yangi O‘zbekiston yoshlari – 2030» strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi Farmonida yoshlarning jismonan va ruhan sog‘lom bo‘lishini ta’minlash, ular o‘rtasida sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Mazkur maqolaning maqsadi yoshlar orasida arterial gipertenziyaning asosiy xavf omillarini tizimlashtirish, erta aniqlash usullarini tahlil qilish va samarali profilaktika strategiyalarini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Arterial gipertenziyaning tarqalishi va epidemiologik tendensiyalar. Zamonaviy tadqiqotlar yoshlar orasida arterial gipertenziya chastotasining barqaror o‘sish tendensiyasini ko‘rsatmoqda. Andijon davlat tibbiyot instituti tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotda 2502 nafar ishtirokchi (1371 o‘smir va 1131 talaba) 15–22 yoshda tekshirilgan. Natijalarga ko‘ra, ESC/ESH (2018) mezonlari bo‘yicha arterial gipertenziyaning umumiy tarqalishi 9,8 foizni, ACC/AHA (2017) mezonlari bo‘yicha esa 18,3 foizni tashkil etgan. Bu farq diagnostik mezonlarning qat’iyligiga bog‘liq bo‘lib, yoshlar orasida gipertenziyaning haqiqiy yuki sezilarli darajada yuqori ekanini ko‘rsatadi. Janubiy Afrikada 24–40 yoshdagi 1000 nafar yosh kattalar o‘rtasida o‘tkazilgan kesim tadqiqotida o‘z-o‘zini xabar qilgan gipertenziya tarqalishi 24,0 foizni tashkil etgan, bunda ayollar (27,5 foiz) erkaklarga (20,4 foiz) nisbatan yuqori ko‘rsatkichga ega bo‘lgan. Bu ma’lumotlar gipertenziyaning yoshlar orasida global miqyosda keng tarqalganini tasdiqlaydi. Yaponiyada universitet talabalari o‘rtasida o‘tkazilgan tadqiqot COVID-19 pandemiyasidan keyin qon bosimi darajasining oshganini aniqladi. 2003-yildan 2018-yilgacha sezilarli o‘zgarish kuzatilmagan bo‘lsa-da, pandemiyadan so‘ng erkaklarda sistolik qon bosimi 118,1 mm sim. ust.dan 120,6 mm sim. ust.ga, ayollarda esa 104,6 mm sim. ust.dan 105,1 mm sim. ust.ga ko‘tarilgan. Bu holat turmush tarzi o‘zgarishlarining yoshlar qon bosimiga ta’sirini ko‘rsatadi.

Yoshlarda arterial gipertenziyaning o‘ziga xos xususiyatlari. Yosh davrida gipertenziya ko‘pincha yashirin kechadi: bemor o‘zini yaxshi his qilishi mumkin, lekin qon tomir endoteliyi, yurak va buyraklarda erta funksional o‘zgarishlar boshlanadi. Bu xususiyat gipertenziyaning erta aniqlanishini ayniqsa muhim qiladi, chunki uzoq muddatli asoratlarning oldini olish uchun dastlabki bosqichda aralashuv zarur. Ayova universiteti tomonidan o‘tkazilgan retrospektiv tadqiqot 18–40 yoshdagi 7523 nafar yosh kattalarni tahlil qildi. Uch martadan ortiq yuqori qon bosimi qayd etilgan bemorlarning faqat 17,4 foiziga ikki yil ichida gipertenziya tashxisi qo‘yilgan. Bu ko‘rsatkich yoshlar orasida tashxis qo‘yish darajasining pastligini va skrining tizimini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Tadqiqot, shuningdek, yosh erkaklar, afroamerikaliklar, ispanlar, qandli diabet yoki dislipidemiyasi bo‘lgan bemorlarda tashxis qo‘yish vaqti nisbatan qisqaroq ekanini aniqladi. Xavf omillarining gender jihatlari. Arterial gipertenziya rivojlanishida gender farqlari sezilarli ahamiyatga ega. Andijon tadqiqotida o‘g‘il bolalarda qon bosimi ko‘rsatkichlari va gipertenziya chastotasi qizlarga nisbatan ishonchli darajada yuqori ekani aniqlangan. Xavf omillarida ham jiddiy farqlar mavjud: o‘g‘il bolalarda chekish, ortiqcha vazn va dislipidemiya ustunlik qilsa, qizlarda stress va gipodinamiya ko‘proq uchraydi. Cedars-Sinai tibbiyot markazi ma’lumotlariga ko‘ra, 18–39 yoshdagi erkaklarning taxminan 31,2 foizida gipertenziya mavjud. Hatto eng jismonan tayyor erkaklar ham bu holatdan xoli emas: 2733 nafar elita sportchi o‘rtasida o‘tkazilgan tadqiqot ularning 34,3 foizida 140/90 mm sim. ust. yoki undan yuqori qon bosimi qayd etilganini ko‘rsatdi. Bu ma’lumotlar genetik omillar va turmush tarzi o‘rtasidagi murakkab o‘zaro ta’sirni tasdiqlaydi.

Mintaqaviy xavf omillari. O‘zbekiston sharoitida o‘tkazilgan tadqiqotlar mintaqaviy xavf omillarining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqladi. Andijon viloyatida 18–35 yoshdagi 850 nafar ishtirokchini qamrab olgan tadqiqotda 16,4 foizida birlamchi arterial gipertenziya, 14,1 foizida esa kardiometabolik sindrom aniqlangan. Ko‘p o‘zgaruvchili logistik regressiya tahlili gipertenziya namoyon bo‘lishi bilan kamharakat turmush tarzi, ratsionda tuz miqdorining ko‘pligi hamda yuqori glikemik indeksga va to‘yingan hayvon yog‘lariga ega an’anaviy taomlarni tez-tez iste’mol qilish o‘rtasida chuqur bog‘liqlikni aniqladi. Markaziy semizlik va aterogen dislipidemiya esa metabolik yomonlashuvning eng kuchli mustaqil prediktorlari sifatida tasdiqlandi. Farg‘ona vodiysining jadal urbanizatsiyasi sharoitida bu topilmalar alohida ahamiyatga ega. Sog‘liqni saqlash strategiyalarini gerontologik boshqaruvdan yoshlarga qaratilgan faol birlamchi profilaktikaga o‘zgartirish zarurati shakllanib bormoqda. Genetik va epigenetik omillar. Arterial gipertenziya rivojlanishida genetik moyillik muhim rol o‘ynaydi. Bir milliondan ortiq odamni qamrab olgan genetik tahlil qon bosimi xususiyatlari bilan bog‘liq 535 ta yangi lokusni

aniqladi. Bu kashfiyotlar gipertenziyaning poligen tabiatini tasdiqlaydi va shaxsiylashtirilgan profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish uchun asos yaratadi. Epigenetik modifikatsiyalar, xususan, DNK metillanishi va giston modifikatsiyalari essensial gipertenziya rivojlanishida muhim regulyator mexanizmlar sifatida o‘rganilmoqda. Interleykin-6 genining gipometillanishi essensial gipertenziya xavfini oshirishi ko‘rsatilgan. Bu ma’lumotlar atrof-muhit omillarining genetik ifodaga ta’sirini tushunishda muhim qadamdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur mavzu doirasida yoshlar orasida arterial gipertenziyaning tarqalishi, xavf omillari, diagnostik xususiyatlari hamda genetik va epigenetik mexanizmlariga oid tadqiqotlar tahlil qilingan. Taqdim etilgan materiallar epidemiologik, retrospektiv, kesim va genetik tadqiqotlar natijalarini qamrab oladi. Arterial gipertenziyaning tarqalishini baholashda Andijon davlat tibbiyot instituti tomonidan o‘tkazilgan, 15–22 yoshdagi 2502 nafar ishtirokchini (1371 o‘smir va 1131 talaba) qamrab olgan tadqiqot natijalari ko‘rib chiqilgan. Unda ESC/ESH (2018) va ACC/AHA (2017) diagnostik mezonlari asosida olingan natijalar taqqoslangan. Janubiy Afrikada 24–40 yoshdagi 1000 nafar yosh kattalar ishtirokidagi kesim tadqiqoti gipertenziyaning tarqalishini jinslar kesimida baholash uchun tahlil qilingan. Yaponiyada universitet talabalari orasida o‘tkazilgan tadqiqotda esa COVID-19 pandemiyasidan oldingi va keyingi davrlarda sistolik qon bosimi ko‘rsatkichlarining o‘zgarishi ko‘rib chiqilgan. Bunda 2003–2018-yillardagi ko‘rsatkichlar pandemiyadan keyingi natijalar bilan taqqoslangan. Yoshlarda gipertenziyaning erta aniqlanishi bilan bog‘liq muammolarni o‘rganishda Ayova universitetining 18–40 yoshdagi 7523 nafar yosh kattani qamrab olgan retrospektiv tadqiqoti natijalari tahlil qilingan. Uch martadan ortiq yuqori qon bosimi qayd etilgan bemorlarda ikki yil ichida tashxis qo‘yilishi ko‘rsatkichi baholangan. Shuningdek, tashxis qo‘yish vaqtiga ta’sir qiluvchi demografik va klinik omillar haqidagi natijalar ko‘rib chiqilgan.

Xavf omillarining jinsga bog‘liq farqlarini baholashda Andijon tadqiqotida o‘g‘il va qiz bolalarning qon bosimi ko‘rsatkichlari, gipertenziya chastotasi hamda chekish, ortiqcha vazn, dislipidemiya, stress va gipodinamiya kabi omillar o‘rtasidagi farqlar tahlil qilingan. Jismoniy tayyorgarlik darajasi yuqori bo‘lgan shaxslarda ham gipertenziya uchrashi mumkinligini baholash uchun 2733 nafar elita sportchi ishtirokidagi tadqiqot natijalari ham ko‘rib chiqilgan. O‘zbekiston sharoitidagi mintaqaviy xavf omillarini baholashda Andijon viloyatida 18–35 yoshdagi 850 nafar ishtirokchini qamrab olgan tadqiqot ma’lumotlari tahlil qilingan. Unda birlamchi arterial gipertenziya va kardiometabolik sindrom tarqalishi, shuningdek, kamharakat turmush tarzi, tuz iste’moli, ovqatlanish xususiyatlari, markaziy semizlik va aterogen dislipidemiya bilan bog‘liq ko‘rsatkichlar o‘rganilgan. Xavf omillari o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlashda ko‘p o‘zgaruvchili logistik regressiya tahlili natijalaridan foydalanilgan. Genetik va epigenetik omillarni o‘rganishda bir milliondan ortiq odamni qamrab olgan genetik tahlil natijalari, qon bosimi bilan bog‘liq lokuslar hamda DNK metillanishi va giston modifikatsiyalariga oid ma’lumotlar ko‘rib chiqilgan. Interleykin-6 genining gipometillanishi va essensial gipertenziya xavfi o‘rtasidagi bog‘liqlik ham tahlil qilingan. Metodologik izoh: Taqdim etilgan dastlabki matnda adabiyotlarni qidirish bazalari, qidiruv kalit so‘zlari, maqolalarni tanlash mezonlari, qamrab olingan yillar oralig‘i va sifatni baholash usullari ko‘rsatilmagan. Shu sababli ushbu bo‘limda tizimli adabiyotlar sharhi o‘tkazilgani haqida da’vo qilinmadi; faqat matnda tilga olingan tadqiqot dizaynlari va tahlil usullari bayon qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Erta aniqlashning ahamiyati — Yoshlar orasida arterial gipertenziyani erta aniqlash uzoq muddatli yurak-qon tomir asoratlarining oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, qon bosimining o‘rtachadan yuqori darajada bo‘lishi ham o‘n yillar davomida to‘planib, yurak kasalliklari va kognitiv buzilishlar xavfini oshiradi. Shu sababli arterial qon bosimini muntazam nazorat qilish va uning optimal darajaga yaqin bo‘lishini ta’minlash muhimdir; 120/80 mm sim. ust. ko‘rsatkichi arterial qon bosimining optimal darajasini baholashda yo‘nalish sifatida qaralishi mumkin. Yosh kattalar uchun gipertenziya xavfini baholash modellarini ishlab chiqish bo‘yicha tadqiqotlar istiqbolli natijalar ko‘rsatmoqda. Yangi tadqiqotda 18–39 yoshdagi yosh kattalar uchun 10 yillik gipertenziya xavfini ≥15 foiz darajasida aniqlash modeli ishlab chiqilgan bo‘lib, bu AQSh Profilaktik Xizmatlar Ishchi Guruhi tavsiyalariga nisbatan samaraliroq ekani ko‘rsatilgan. Ushbu model asosida 28,5 million yosh katta yuqori xavf guruhiga kiritilgan, an’anaviy yondashuvda esa bu ko‘rsatkich 45,3 millionni tashkil etgan. Bu farq aniqroq stratifikatsiya imkoniyatini yaratadi va resurslarni samaraliroq taqsimlashga yordam beradi. Antropometrik ko‘rsatkichlarning prognostik ahamiyati — Hindistonda 18–25 yoshdagi 493 nafar sog‘lom yosh kattalar o‘rtasida o‘tkazilgan tadqiqot antropometrik ko‘rsatkichlarning gipertenziyani prognozlash qobiliyatini baholadi. Natijalarga ko‘ra, bel aylanasi sistolik va diastolik gipertenziyani prognozlashda eng katta egri chiziq ostidagi maydon qiymatiga ega bo‘lgan. Erkaklarda bel aylanasining sezuvchanligi sistolik gipertenziya uchun 85,4 foiz, diastolik gipertenziya uchun 84,3 foizni tashkil etgan. Ayollarda esa bu ko‘rsatkichlar mos ravishda 90,3 foiz va 88,6 foizni tashkil

etgan. Bu ma'lumotlar markaziy semizlikning gipertenziya rivojlanishidagi muhim rolini tasdiqlaydi va oddiy antropometrik o'lchovlarni skrining dasturlariga kiritish zarurligini ko'rsatadi.

Profilaktika strategiyalari — Yoshlar orasida arterial gipertenziyaning profilaktikasi ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Birinchi navbatda, sog'lom turmush tarzini shakllantirish — vaznni nazorat qilish, jismoniy faollikni oshirish, tuz iste'molini cheklash, chekishdan voz kechish va spirtli ichimliklarni iste'mol qilmaslik asosiy o'rin tutadi. Janubiy Afrika tadqiqotida to'liq band bo'lgan shaxslarda gipertenziya xavfi pastroq ekani (OR = 0,74), yuqori ijtimoiy-iqtisodiy holat ham himoya rolini o'ynashi (OR = 0,70) aniqlangan. Haftada 6–7 kun jismoniy mashq bilan shug'ullanish gipertenziyaga qarshi himoya omili sifatida tasdiqlangan (OR = 0,83). Bu ma'lumotlar ijtimoiy-iqtisodiy omillarning salomatlikka ta'sirini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Jinsga moslashtirilgan profilaktika strategiyalari an'anaviy universal yondashuvlarga nisbatan samaraliroq ekani ta'kidlangan. O'g'il bolalar uchun chekish, ortiqcha vazn va dislipidemiyaga qarshi choralarga urg'u berilsa, qizlar uchun stressni boshqarish va jismoniy faollikni oshirish muhimroqdir. Bunday differensiatsiya profilaktika dasturlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Skrining tizimini takomillashtirish — Yoshlar orasida gipertenziyani erta aniqlash uchun skrining tizimini takomillashtirish zarur. An'anaviy yondashuvlar ko'pincha faqat tibbiy ko'rik vaqtida qon bosimini o'lchash bilan cheklanadi, bu esa ko'plab holatlarning o'tkazib yuborilishiga olib keladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 24 soatlik ambulator arterial qon bosimi monitoringi (ABPM) va uy sharoitida arterial qon bosimini o'lchash usullari yashirin gipertenziyani aniqlashda samaraliroq bo'lishi mumkin. Universitetlar va maktablarda tizimli skrining dasturlarini joriy etish alohida ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, talabalar ham profilaktika obyekti, ham subyekti bo'lishi mumkin, agar aralashuvlar ularning yosh va xulq-atvor xususiyatlariga moslashtirilsa. Tibbiyot oliygohlari talabalari kelajakda profilaktik bilimlarni tarqatuvchilar sifatida muhim rol o'ynashi mumkin.

O'tkazilgan tahlil quyidagi asosiy natijalarni ko'rsatdi: Birinchidan, yoshlar orasida arterial gipertenziya tarqalishi sezilarli darajada yuqori bo'lib, turli diagnostik mezonlarga ko'ra 9,8 foizdan 24 foizgacha o'zgaradi. Bu ko'rsatkichlar gipertenziyaning yoshlar salomatligiga tahdidi jiddiy ekanini tasdiqlaydi. Ikkinchidan, xavf omillari gender jihatdan farqlanadi. O'g'il bolalarda chekish, ortiqcha vazn, dislipidemiya va spirtli ichimliklar iste'moli ustunlik qilsa, qizlarda stress, gipodinamiya va noratsional ovqatlanish ko'proq uchraydi. Bu farqlar profilaktika strategiyalarini genderga moslashtirish zarurligini ko'rsatadi. Uchinchidan, markaziy semizlik va bel aylanasi gipertenziyaning eng kuchli antropometrik prediktorlari sifatida qayd etildi. Bel aylanasining prognostik sezuvchanligi 84–90 foizga yetadi, bu esa oddiy o'lchovlarni skrining dasturlariga kiritish foydali bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. To'rtinchidan, O'zbekiston sharoitida mintaqaviy xavf omillari — kamharakat turmush tarzi, tuz iste'molining yuqoriligi va an'anaviy taomlarning xususiyatlari — gipertenziya rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Andijon tadqiqotida 18–35 yoshdagi yoshlarning 16,4 foizida birlamchi arterial gipertenziya aniqlangan. Beshinchidan, erta aniqlash tizimida kamchiliklar mavjud. Ayova tadqiqotida yuqori qon bosimi qayd etilgan yosh kattalarning faqat 17,4 foiziga ikki yil ichida gipertenziya tashxisi qo'yilgan. Bu holat skrining protokollarini takomillashtirish va tibbiyot xodimlarining xabardorligini oshirish zarurligini ko'rsatadi. Oltinchidan, jinsga moslashtirilgan profilaktika strategiyalari an'anaviy universal yondashuvlarga nisbatan samaraliroq bo'lishi mumkin. Bunday differensiatsiya profilaktika dasturlarining natijadorligini oshirishga yordam beradi.

XULOSA

Yoshlar orasida arterial gipertenziya zamonaviy tibbiyotning dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Tadqiqotlar gipertenziyaning yoshlar orasida tobora keng tarqalayotganini, uning xavf omillari ko'p qirrali ekanini va erta aniqlash hamda profilaktika chora-tadbirlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatmoqda. Arterial gipertenziyaning oldini olish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq: Birinchidan, yoshlar orasida tizimli skrining dasturlarini joriy etish, xususan, ta'lim muassasalarida qon bosimini muntazam o'lchash amaliyotini yo'lga qo'yish zarur. Skrining dasturlari antropometrik ko'rsatkichlarni (ayniqsa, bel aylanasini) ham qamrab olishi lozim. Ikkinchidan, jinsga moslashtirilgan profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish va joriy etish zarur.

O'g'il bolalar uchun chekish, spirtli ichimliklar iste'moli va ortiqcha vaznga qarshi choralarga urg'u berilsa, qizlar uchun stressni boshqarish, jismoniy faollik va sog'lom ovqatlanish masalalariga alohida e'tibor qaratilishi kerak. Uchinchidan, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish bo'yicha keng qamrovli dasturlarni amalga oshirish, ayniqsa, tuz iste'molini kamaytirish, jismoniy faollikni oshirish va tamaki mahsulotlaridan voz kechish bo'yicha ta'lim tadbirlarini kuchaytirish zarur. To'rtinchidan, tibbiyot xodimlarining yoshlarda gipertenziyani erta aniqlash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish, zamonaviy diagnostik usullarni (24 soatlik ambulator monitoring, uy sharoitida o'lchash) keng joriy etish lozim. Beshinchidan, milliy va mintaqaviy darajada yoshlar salomatligini muhofaza qilish bo'yicha strategik dasturlarni ishlab chiqishda arterial gipertenziya profilaktikasini ustuvor yo'nalish sifatida belgilash maqsadga muvofiq. Ushbu chora-tadbirlarning tizimli amalga oshirilishi yoshlar

orasida arterial gipertenziya tarqalishini kamaytirishga, yurak-qon tomir kasalliklarining erta rivojlanishining oldini olishga va kelajak avlod salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Maksimovich N.A. Risk factors for the development of arterial hypertension in children and young people // Russian Journal of Pediatrics. – 2024. – Vol. 69, No. 1. – P. 16–24.

2. An J., et al. Development and Validation of an Incident Hypertension Risk Prediction Model for Young Adults // Journal of the American Heart Association. – 2025. – Vol. 14, No. 14. – e040769.

3. Хашимова З.М., Мамасолиев Н.С. Гендерные особенности первичной профилактики артериальной гипертензии среди молодежи // Journal of Modern Medicine. – 2025. – № 2 (9). – С. 330–338.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Yangi O‘zbekiston yoshlari – 2030» strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi Farmoni, PF-66-son, 20.04.2026.

5. Adachi K., et al. Secular trends in blood pressure among university students in Japan over the last two decades // Hypertension Research. – 2025. – Vol. 48, No. 2. – P. 613–621.

6. Mtintsilana A., et al. Self-reported hypertension prevalence, risk factors, and knowledge among South Africans aged 24 to 40 years old // Journal of Human Hypertension. – 2025. – Vol. 39, No. 2. – P. 177–187.

7. Amonov B. Yurak-qon tomir tizimi yoshlar orasida arterial gipertenziyaning erta belgilari va xavf omillari: skrining va profilaktika // SYNAPSES: Insights Across the Disciplines. – 2025. – Vol. 3, No. 2. – P. 165–170.

8. Khader E.I., et al. Blood Pressure in Young Adults in Iowa // Journal of Clinical Hypertension. – 2025. – Vol. 27, No. 8. – e70119.

9. Yuldasheva G.B. Assessment of Regional Risk Factors for the Development of Primary Arterial Hypertension and Cardiometabolic Syndrome in Young Adults // Eurasian Medical Journal. – 2026. – № 6.

10. Aruna R., et al. Anthropometric Indices as a Predictive Screening Tool for Hypertension among Young Indian Adults // Indian Journal of Public Health. – 2024. – Vol. 68, No. 4. – P. 513–519.

TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

2026. № 10

Muharrir: Sherzod Qurbonov

Mas’ul kotib: Surmaniso Mirzaliyeva

Dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @munis_sm
Tel.: 97 748 70 03

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz https://t.me/tibbiyot_2100 Litsenziya raqami: №745444